

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

18.09.2025. Nr. 6-9/732

Uz 11.09.2025 4/10/140

**Mārupes novada
Izglītības, kultūras un
sporta pārvaldei**
izglitibas.parvalde@marupe.lv

Par pašvaldības līdzfinansējumu bērniem privātajās pirmsskolas izglītības iestādēs

Tiesībsarga birojs ir saņēmis Mārupes novada pašvaldības (turpmāk – Pašvaldība) Izglītības, kultūras un sporta pārvaldes vēstuli (reģistrēta 12.09.2025. ar Nr. 1516), kurā Pašvaldība lūdz sniegt viedokli par pašvaldības līdzfinansējuma piemērošanu bērniem privātajās pirmsskolas izglītības iestādēs.

Pašvaldība vēstulē ir norādījusi, ka saskaņā ar 2023. gada 28. februārī pieņemtajiem Mārupes novada pašvaldības saistošajiem noteikumiem Nr. 4/2023 “Par kārtību, kādā Mārupes novada pašvaldība piešķir un izmaksā pašvaldības atbalstu bērnam, kurš saņem pakalpojumu privātajā pirmsskolas izglītības iestādē, vai līdzfinansējumu pie privātā bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzēja” (turpmāk – Saistošie noteikumi) pašvaldības atbalsts tiek pārtraukts, ja bērnam nodrošināta vieta pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Taču Pašvaldība nav atsaukusies uz konkrētiem Saistošo noteikumu punktiem, kas to nosaka. Pašvaldība ir norādījusi, ka praksē rodas situācijas, kad bērns tiek uzņemts pašvaldības pirmsskolā, bet vecāki pēc neilga laika atsakās no piešķirtās vietas un atkal vēlas apmeklēt privāto pirmsskolas izglītības iestādi. Bērns tiek atkārtoti reģistrēts rindā uz pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādi, taču vecāki lūdz pašvaldību atjaunot līdzfinansējumu privātajai iestādei.

Pašvaldība lūdz tiesībsargu sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1. Vai pašvaldībai ir pienākums atkārtoti piešķirt līdzfinansējumu privātajai pirmsskolas izglītības iestādei, ja bērns jau vienreiz ir uzņemts (uzsācis apmeklēt) pašvaldības pirmsskolā, bet vēlāk no vietas atteicies un reģistrēts rindā no jauna?
2. Vai pašvaldības pienākums nodrošināt atbalstu privātajai iestādei turpinās, ja vienreiz jau ir izpildīts pienākums nodrošināt vietu pašvaldības pirmsskolā?
3. Vai, pamatojoties uz Saistošajiem noteikumiem, pašvaldībai būtu tiesisks pamats piešķirt atkārtotu līdzfinansējumu privātās pirmsskolas izglītības iestādes apmeklējumam, ja bērns jau vienreiz ir uzņemts (uzsācis apmeklēt) pašvaldības pirmsskolā un atteicies no vietas?

[1] Saskaņā ar Izglītības likuma 17. panta pirmo daļu katras pašvaldības pienākums ir nodrošināt bērniem, kuru dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, iespēju iegūt pirmsskolas izglītību bērna dzīvesvietai tuvākajā pašvaldības izglītības iestādē. Saskaņā ar šā panta otro prim daļu, ja pašvaldība bērnam, kurš sasniedzis pusotra gada vecumu un kura dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, nenodrošina vietu pašvaldības izglītības iestādes īstenotā pirmsskolas izglītības programmā (no pusotra gada vecuma līdz pamatzglītības ieguves uzsākšanai) un bērns apgūst pirmsskolas izglītības programmu privātā izglītības iestādē, tad pašvaldība šim privātajam pakalpojuma sniedzējam sedz izmaksas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Tādējādi likums uzliek par pienākumu pašvaldībai segt izmaksas par privāto izglītības iestādi gadījumos, ja tā nevar nodrošināt bērnam pirmsskolas izglītību viņa dzīvesvietai tuvākajā pašvaldības dibinātā izglītības iestādē.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, lai nodrošinātu iedzīvotāju tiesības uz izglītību, atbilstoši subsidiaritātes principam pašvaldībai ir rīcības brīvība pielāgot savas autonomās funkcijas izpildi konkrētajā administratīvajā teritorijā esošajiem apstākļiem.¹ Tādējādi Pašvaldībai ir rīcības brīvība noteikt, kādā veidā tā nodrošina privāto izglītības iestāžu līdzfinansēšanu, ja vien tas nav pretrunā ar Izglītības likuma 17. panta otro prim daļu. Pašvaldība nevar liegt līdzfinansējumu gadījumos, ja tā nevar nodrošināt bērnam vietu pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē.

[2] ANO Bērnu tiesību konvencijas 3. panta pirmajā daļā un Bērna tiesību aizsardzības likuma 6. panta otrajā daļā noteikts bērna labāko interešu prioritātes princips, kas paredz ka visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm. Bērna tiesību aizsardzības

¹ Skat. Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03 17.2. punktu.

likuma 6. panta 2.¹ daļas 2. un 4. punkts paredz, ka, nosakot bērna labākās intereses, nepieciešams tiekties uz bērna situācijas ilgtspējīgu risinājumu, atbilstoši situācijai ņemot vērā, cik lielā mērā veicamie pasākumi nodrošina bērna vajadzībām un spējām atbilstošu izglītību un bērna vecumam, emocionālajām un fiziskajām vajadzībām atbilstošu aprūpi.

[2.1] Ņemot vērā, ka mazu bērnu adaptācija pirmsskolas izglītības iestādēs var būt ilgstoša, kā arī šis process var radīt gan psiholoģiskus, gan veselības traucējumus bērniem², bērna labākajās interesēs nav mainīt pirmsskolas izglītības iestādi bez pietiekama pamata. Tādēļ, ja pašvaldība, bērnam uzsākot pirmsskolas izglītības ieguvi, nav spējusi nodrošināt vietu pirmsskolas izglītības iestādē, tās pienākums, ievērojot bērna labākās intereses, ir nodrošināt līdzfinansējumu bērnam tajā pirmsskolas izglītības iestādē, kurā viņš jau ir uzsācis un turpina iegūt pirmsskolas izglītību.

[2.2] Lēmumu par to, vai bērns ir spējīgs mainīt ierasto izglītības vidi pret citu, būtu jāpieņem bērna vecākiem kā bērna galvenajiem aizbildņiem. Tieši vecāki ir tie, kuri var vislabāk izvērtēt bērna labsajūtu izglītības iestādē un spēju mainīt viņam ierasto vidi. Arī izglītību reglamentējošie nacionālie tiesību akti garantē vecāku tiesības pieņemt lēmumus, kas skar bērnu izglītību. Saskaņā ar Izglītības likuma 57. panta 1. punktu bērna vecākiem ir tiesības izvēlēties izglītības iestādi, kurā bērns iegūst izglītību.

[3] Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta piekto daļu valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu. Tas ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses. Saskaņā ar šī panta astoto daļu valsts pārvaldi organizē pēc iespējas ērti un pieejami privātpersonai.

[3.1] Labas pārvaldības principā vispārējie tiesību principi ietverti ar vienotu mērķi realizēt personu tiesību vai tiesisko interešu aizsardzību publiskās varas un ikvienas privātpersonas publiski tiesiskajās attiecībās. Labas pārvaldības princips, cita starpā, prasa pretimnākošu un cieņpilnu valsts vai pašvaldības iestādes attieksmi pret privātpersonu, kas ietver ne vien iestādes pienākumu rīkoties atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam, bet arī pastāvīgi uzlabot personai sniegto pakalpojumu kvalitāti, ievērojot, ka valsts pārvalde kalpo iedzīvotājiem.³

² Romenkova, V. (2023). The problem of adaptation of preschool children for a preschool institution. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 2, 100-109.

³ Vairāk par labas pārvaldības principa ievērošanu valsts un pašvaldības iestādēs var iepazīties tiesībsarga 2017. gada pētījumā "Labas pārvaldības ievērošana valsts un pašvaldību iestādēs". Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2022/07/labas_parvaldibas_ieverosana_valsts_un_pasvaldibu_iestades_1524038629.pdf

[3.2] Lai gan pašvaldībām ir rīcības brīvība, kādā veidā tās nodrošina privāto izglītības iestāžu līdzfinansēšanu (ciktāl to pieļauj Izglītības likuma 17. panta otrā prim daļa), ievērojot labas pārvaldības principu, tām nevajadzētu bez pamatojuma ierobežot vecāku tiesības lemt par sava bērna izglītošanu.

Nemot vērā visu iepriekšminēto, sniedzu atbildes uz Pašvaldības jautājumiem:

1. Vai pašvaldībai ir pienākums atkārtoti piešķirt līdzfinansējumu privātajai pirmsskolas izglītības iestādei, ja bērns jau vienreiz ir uzņemts (uzsācis apmeklēt) pašvaldības pirmsskolā, bet vēlāk no vietas atteicies un reģistrēts rindā no jauna?

Saskaņā ar normatīvo regulējumu, ja pašvaldība bērnam, kurš sasniedz pusotra gada vecumu un kura dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, nenodrošina vietu pašvaldības izglītības iestādes īstenotā pirmsskolas izglītības programmā (no pusotra gada vecuma līdz pamatzglītības ieguves uzsākšanai) un bērns apgūst pirmsskolas izglītības programmu privātā izglītības iestādē, tad pašvaldība šim privātajam pakalpojuma sniedzējam sedz izmaksas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Atsakot līdzfinansējumu, pašvaldībai ir jāspēj nodrošināt bērnam vieta pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Ja Pašvaldība to vairs nevar nodrošināt (brīvas vietas vairs nav pieejamas), Pašvaldībai ir pienākums līdzfinansēt privāto izglītības iestādi.

2. Vai pašvaldības pienākums nodrošināt atbalstu privātajai iestādei turpinās, ja vienreiz jau ir izpildīts pienākums nodrošināt vietu pašvaldības pirmsskolā?

Ievērojot bērnu interešu prioritātes principu, ja bērnam Pašvaldība sākotnēji nav nodrošinājusi vietu pašvaldības izglītības iestādē un bērns jau ir uzsācis pirmsskolas izglītības ieguvi privātajā izglītības iestādē un Pašvaldība to ir līdzfinansējusi, tad gadījumā, ja Pašvaldībā atbrīvotos vieta šim bērnam kādā no pašvaldības izglītības iestādēm, Pašvaldībai ir jāļauj bērna vecākiem lemt par to, vai bērns var mainīt ierasto pirmsskolas izglītības vietu un vai ir iespējama adaptācija jaunā izglītības iestādē. Ja bērna vecāku ieskatā viņu bērna izglītošana jaunajā pirmsskolas izglītības iestādē var kaitēt bērna attīstībai un labklājībai, Pašvaldībai būtu jāturpina privātās pirmsskolas izglītības iestādes līdzfinansēšana.

Savukārt, ja bērns vienreiz jau ir bijis uzņemts Pašvaldības izglītības iestādē, bet vēlāk no tās ir izstājies un uzsācis mācības privātajā pirmsskolas izglītības iestādē, tad Pašvaldībai līdzfinansējums ir jānodrošina tikai gadījumā, ja bērnam nav iespējams nodrošināt vietu Pašvaldības izglītības iestādē (skat. atbildi uz 1. jautājumu). Taču gadījumos, ja Pašvaldība var nodrošināt vietu Pašvaldības izglītības iestādē, bet uz vietu Pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē pretendē arī citi bērni, ievērojot labas pārvaldības principu, pozitīvi būtu vērtējama

Pašvaldības rīcība atbalstīt vecāku izvēli par pirmsskolas izglītības iestādi un līdzfinansēt to, sevišķi, ja tas nerada zaudējumus Pašvaldībai.

3. Vai, pamatojoties uz Mārupes novada saistošajiem noteikumiem, pašvaldībai būtu tiesisks pamats piešķirt atkārtotu līdzfinansējumu privātās pirmsskolas izglītības iestādes apmeklējumam, ja bērns jau vienreiz ir uzņemts (uzsācis apmeklēt) pašvaldības pirmsskolā un atteicies no vietas?

Ja bērna vecāki izpilda Saistošo noteikumu 6. punktu (ir deklarēti Pašvaldībā, ir reģistrēti uzņemšanas rindā, bērns ir vecāks par 18 mēnešiem un nav reģistrēts citas pašvaldības izglītības iestādē), kā arī nav iestājušies 11.3. apakšpunkta nosacījumi (bērns uzņemts pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē), Pašvaldībai nav tiesiska pamata atteikt līdzfinansējumu par bērnu. Tādējādi nav saskatāms trūkums Saistošajos noteikumos.

Vēršu uzmanību, ka saskaņā ar Izglītības likuma 17. pantu Pašvaldībai visos gadījumos ir jālīdzfinansē bērnam privātā pirmsskolas izglītības iestāde, ja tā nevar nodrošināt bērnam vietu pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Vecākiem var būt dažādi iemesli, kādēļ bērns ir jāizņem no pašvaldības izglītības iestādes (tas var būt saistīts ar īslaicīgu dzīvesvietas maiņu vai dažādiem ģimenes apstākļiem). Iestājoties šādiem apstākļiem, vecāki var pārtraukt bērna izglītošanu pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Savukārt, mainoties apstākļiem, viņiem ir tiesības uz pašvaldības nodrošinātu izglītību un pašvaldībai ir pienākums nodrošināt bērnam pirmsskolas izglītību. Ja Pašvaldība nevar nodrošināt bērnam vietu pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē, tai ir pienākums atkārtoti līdzfinansēt privāto izglītības iestādi.

Tiesībsarga pilnvarojumā

Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere